

Halfjaarrapportage Colleges financieel toezicht

Juli - december 2024

College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten
College Aruba financieel toezicht
College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

www.cft.cw

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
01 Colleges financieel toezicht	4
02 Advisering in het tweede halfjaar van 2024	6
Curaçao	7
Aruba	9
Sint Maarten	11
BES (Bonaire, Sint Eustatius en Saba)	13
03 Bijlagen	17
Bijlage 1: Taken, werkzaamheden en samenstelling van de colleges	18
Bijlage 2: Werkzaamheden in beeld – Factsheet Curaçao	20
Werkzaamheden in beeld – Factsheet Aruba	21
Werkzaamheden in beeld – Factsheet Sint Maarten	22
Werkzaamheden in beeld – Factsheet BES	23
Bijlage 3: Afkortingenlijst	25
Bijlage 4: Overzicht adviezen en reacties tweede halfjaar van 2024	26

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt de halfjaarrapportage over de tweede helft van 2024 van het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft), het College Aruba financieel toezicht (CAft) en het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft BES).

Deze rapportage omvat een overzicht van de uitgevoerde werkzaamheden en de belangrijkste punten uit onze adviezen. Nieuw aan deze rapportage zijn de factsheets die de belangrijkste economische indicatoren bevatten van de zes (ei)landen waar wij als colleges voor werken. Daarmee kunt u de economische ontwikkelingen volgen en vergelijkingen maken tussen de (ei)landen. Daarnaast kunnen wij beter duiden waar onze werkzaamheden impact hebben of waar wij nadere aandacht wensen te leggen. Later dit jaar zullen wij deze factsheets en overzichten ook beschikbaar stellen via een interactieve datatool op onze website.

De colleges kijken terug op een boeiende en productieve tweede helft van 2024. Het gaat economisch gezien goed in de regio en dat betekent dat de begrotingen van de (ei)landen er positiever uitzien.

Diverse belangrijke onderwerpen vroegen onze aandacht en bovendien verscheen in augustus het rapport van de Evaluatiecommissie Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft). Een belangrijke aanbeveling die de Evaluatiecommissie meegaf, tegelijkertijd met het advies het toezicht met drie jaar te verlengen, is om duidelijkheid te verschaffen over die delen van de wet die nog onvoldoende concreet zijn. Een toetsingskader moet duidelijk maken welke stappen de landen moeten zetten zodat het toezicht beëindigd kan worden. Het Cft heeft deze handschoen samen met de landen opgepakt en zal dit jaar een toetsingskader voor het financieel beheer uitwerken. Het toetsingskader is daarbij slechts een kader, het gaat natuurlijk om juiste fundamenten van het financieel beheer van de landen. Een goed fundament op het gebied van financieel beheer betekent dat waarborgen zijn aangebracht in processen en systemen zodat een land belangrijke beleidsbeslissingen kan nemen op basis van de juiste en actuele informatie. Daaraan wordt gezamenlijk gewerkt.

Drs. Lidewijde Ongering

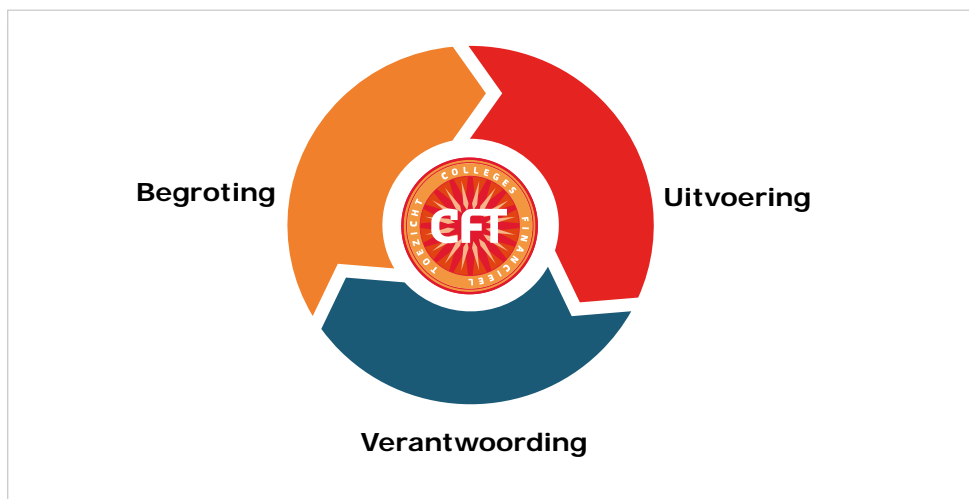
Colleges financieel toezicht

De Colleges financieel toezicht (Cft) hebben als doel om samen met de besturen van Aruba, Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba gezonde overheidsfinanciën te realiseren. De invulling van het begrip gezonde overheidsfinanciën vindt zijn basis in diverse wetten op basis waarvan de colleges opereren. Dit zijn de Rijkswet financieel toezicht voor Curaçao en Sint Maarten (Rft), de Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht (LAft) voor Aruba en de Wet financiën openbare lichamen voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBES).

Gedurende de jaarlijkse cyclus van begroten, uitvoeren en verantwoorden houden de colleges toezicht op de naleving van de afgesproken normen en volgen ze de verbetering van het financieel beheer. Het doel van het toezicht is evenwicht in de begroting en verantwoording na te streven. Dit houdt in dat ieder (ei)land bouwt aan een financiële buffer en een beheersbare schuldpositie om daarmee op termijn financieel autonoom te kunnen zijn. Daarvoor is goed financieel beheer cruciaal. Denk hierbij aan de rechtmatigheid, controleerbaarheid, actualiteit en getrouwheid van de publieke geldstromen.

De colleges beogen hiermee een positieve bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur, de welvaart en het welzijn van de bevolking van de (ei)landen. Goede overheidsfinanciën en financiële bestendigheid tegen (interne en externe) schokken dragen immers bij aan continuïteit en bieden ruimte in tijden van economische neergang. Bovendien dragen gezonde overheidsfinanciën bij aan de publieke investeringsruimte. De economieën van de (ei)landen zijn sterk afhankelijk van het toerisme en gevoelig voor economische schokken. Middels investeringen kunnen de (ei)landen hun economische activiteiten uitbreiden en zo hun weerbaarheid vergroten. Daarmee draagt het toezicht niet alleen bij een gezonde begroting, maar ook aan duurzame welvaart voor iedere inwoner van de (ei)landen.

Curaçao, Aruba en Sint Maarten

In de Rft en de LAft is bepaald dat de colleges toezicht houden op de afgesproken begrotingsnormen en adviezen uitbrengen en rapporteren aan de ministers van Financiën, de Staten en de besturen van de landen, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de Rijksministerraad (RMR). De RMR is de wettelijke toezichthouder. De taken van het Cft en het CAft zijn gericht op het gehele begrotingsproces: van de opstelling van de begroting tot de vaststelling van de jaarrekening. Hierbij volgen de colleges de uitvoering van de begroting aan de hand van uitvoeringsrapportages en de verbeteringen van het financieel beheer. Voor Curaçao en Sint Maarten dient de begroting tenminste in evenwicht te zijn. Aruba moet sinds 2023 een overschot op de begroting realiseren.

Bonaire, Sint Eustatius en Saba

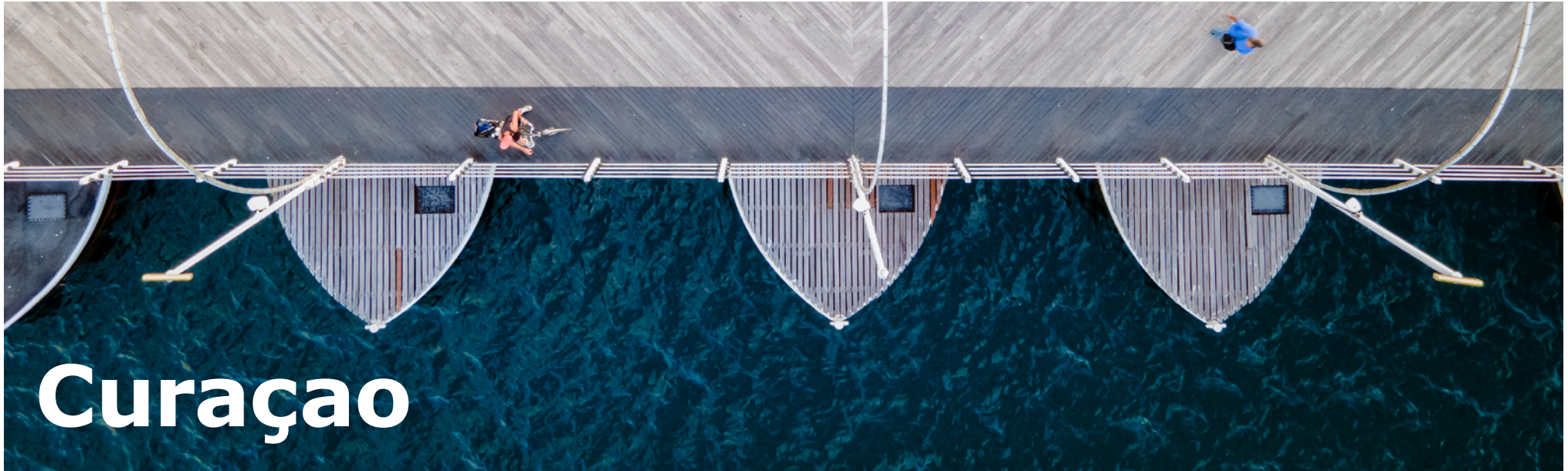
Het Cft BES is verantwoordelijk voor het adviseren van de besturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de minister van BZK. Het Cft heeft op basis van de Wet FinBES een controlerende rol ten aanzien van de financiën van de openbare lichamen, waaronder bij de totstandkoming van de begroting. Ook monitort het college de verbetering van het financieel beheer.

Advisering in het tweede halfjaar van 2024

In de volgende paragrafen worden, per (ei)land, de hoofdpunten weergegeven van de adviezen, brieven en reacties die de colleges hebben geschreven gedurende het tweede halfjaar van 2024.

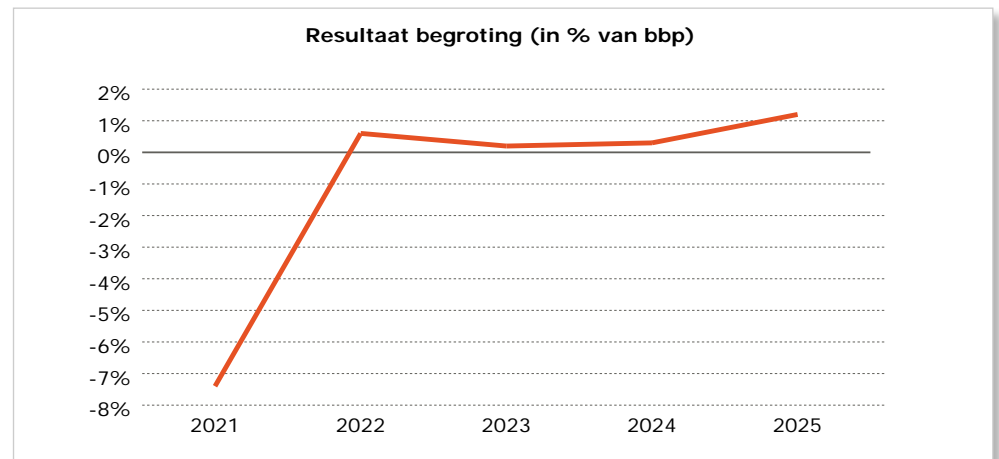

Begrotingsuitvoering en financieel beheer

Curaçao zette begin 2024 serieuze stappen om de precaire financiële situatie van het Curaçao Medical Center (CMC) aan te pakken, maar verwerkte de gepresenteerde oplossingsrichting niet in de begroting. Het Cft achtte een wijziging van de begroting daarom noodzakelijk.

De ontwerpbegroting 2025 toont meerjarige overschotten op de gewone dienst. Het Cft constateerde wederom dat een uitgewerkte oplossing voor de financiële problematiek van het CMC ontbrak, waarna Curaçao in de vastgestelde begroting 2025 extra middelen voor het ziekenhuis reserveerde. Dit is een belangrijke stap. Ook identificeerde het Cft een aantal andere begrotingsrisico's, zoals de achterblijvende baten uit de vergunningenfee voor kansspelaanbieders en de uitblijvende hervormingen in de zorg en sociale zekerheid.

Bron: IMF, conceptjaarrekeningen 2021-2023, vastgestelde begroting 2024 en ontwerpbegroting 2025 van Curaçao.

Het Cft constateerde in 2024 dat de kwaliteit van de uitvoeringsrapportages achterblijft. De toelichting op de realisatiecijfers was in meerdere gevallen ontoereikend en aanvullende informatieverzoeken van het Cft werden door Curaçao mondjesmaat opgevolgd. De ontoereikende kwaliteit van de uitvoeringsrapportages en het haperende begrotingsproces tonen aan dat het financieel beheer van Curaçao dringend verbeterd moet worden. Curaçao werkt op basis van een *Roadmap* aan het behalen van een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening als onderdeel van de verbetering van het financieel beheer, maar in de uitvoering is vertraging opgetreden. Dit baart het Cft zorgen.

Belastingen

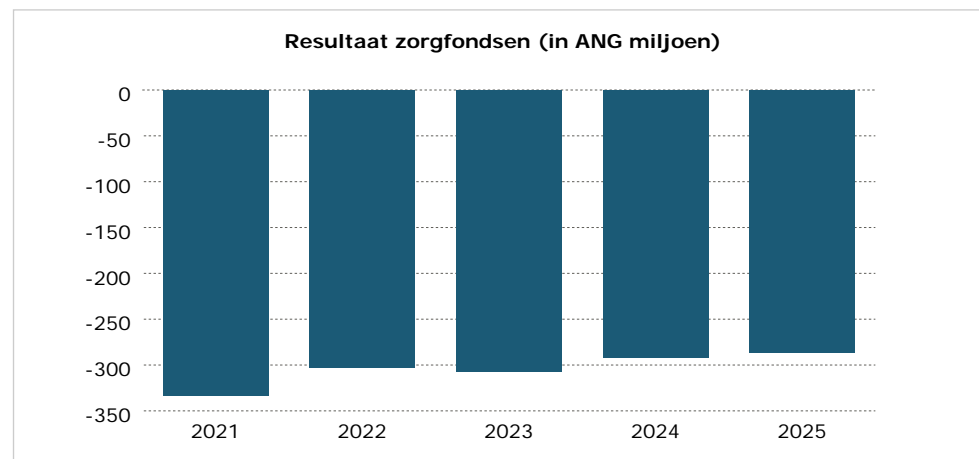
De belastinginkomsten tonen sinds 2021 een stijgende lijn, mede ingegeven door de compliance maatregelen die de minister van Financiën van Curaçao sindsdien treft. In 2024 realiseerde Curaçao wederom meer belasting- en premiebatens dan begroot, de meeropbrengsten bedroegen dat jaar bijna ANG 100 miljoen.

Om deze goede resultaten vast te kunnen houden, is het van groot belang dat de problemen binnen de Belastingdienst van Curaçao zo snel mogelijk worden aangepakt. Onderzoek van de Stichting Overheidsaccountantsbureau toonde begin 2024 aan dat er in de uitvoering van de belastingwetgeving sprake was van ongeoorloofde voorkeursbehandelingen door de Ontvanger. Ook werd geconstateerd dat de wettelijke kaders niet worden nageleefd. Er liggen vergevorderde plannen klaar om de Belastingdienst te reorganiseren en moderniseren, het Cft riep Curaçao op hier hoge prioriteit aan toe te kennen.

Zorg en sociale lasten

De zorg en sociale zekerheid is een terugkerend thema in de advisering van het Cft, niet in de laatste plaats vanwege de financiële situatie van het CMC. In de tweede helft van 2024 presenteerde Curaçao een oplossingsrichting voor de precaire situatie van het ziekenhuis. Een belangrijke stap. Wel is het van belang dat Curaçao, samen met de stakeholders, deze oplossing spoedig verder uitwerkt.

Curaçao droeg in 2024 ANG 316 miljoen vanuit de landsbegroting bij aan de zorg- en sociale zekerheidsfondsen. Deze uitgaven verdringen andere uitgaven van de landsbegroting. Curaçao is bovendien verplicht tekorten in het schommelfonds, de gecombineerde jaarrekening van alle afzonderlijke fondsen, aan te vullen. Het Cft dringt daarom al geruime tijd aan op het doorvoeren van hervormingen in de zorg en sociale zekerheid. In de tweede helft van 2024 boekte Curaçao op dit vlak weinig voortgang.

Bron: jaarrekeningen 2021-2023 en meerjarenbegroting 2025 van de Sociale Verzekeringsbank.

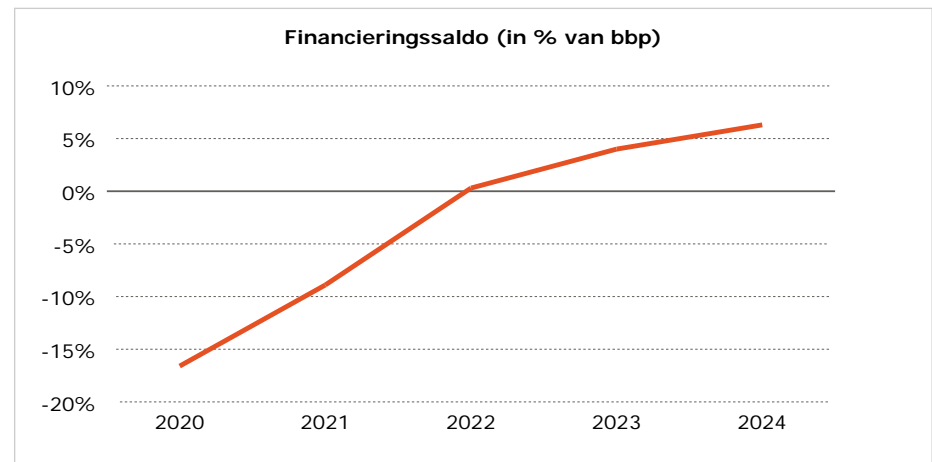

Aruba

Begrotingsuitvoering en financieel beheer

Aruba verwachtte extra inkomsten te realiseren en heeft de begroting 2024 hierop op tijd aangepast. Het is positief dat een financieringsoverschot wordt verwacht van 4 procent van het bruto binnenlands product (bbp), dat ruim boven de norm van 1 procent van het bbp ligt. Volgens de begrotingsregels moet dit extra geld (meevaller) worden gebruikt om schulden af te lossen en te investeren in een sterkere economie. Aruba geeft hier goed invulling aan. Aflossen zorgt ervoor dat Aruba snel richting het schuldanker van 50 procent van het bbp kan bewegen, zodat toekomstige schokken kunnen worden opgevangen. Daarnaast verlaagt aflossen de rentedruk. In 2024 ging namelijk 17 procent van de begroting op aan rentelasten. Het is wel belangrijk dat de uitgaven worden beheerst, om te borgen dat het extra geld daadwerkelijk wordt ingezet voor aflossingen en investeringen.

Bron: IMF, vierde uitvoeringsrapportages 2020-2023 en tweede begrotingswijziging 2024 van Aruba.

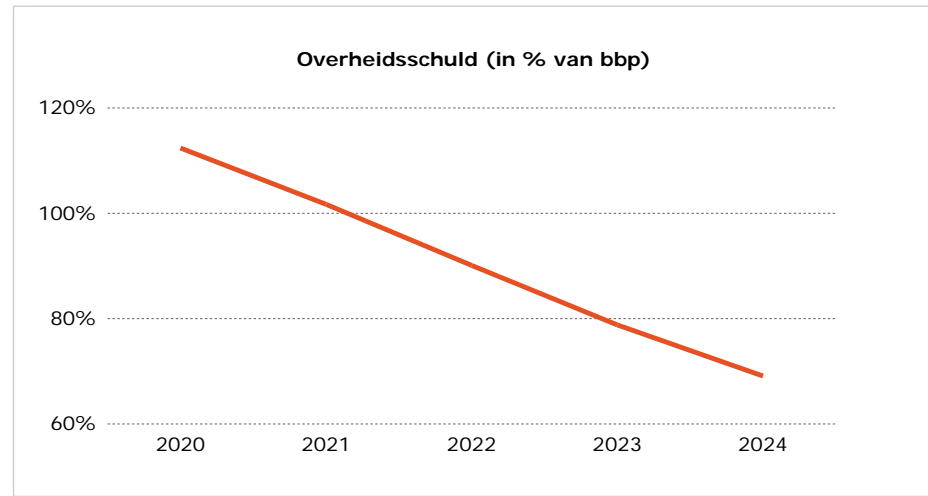
De begrotingsstukken zijn veelal op tijd, maar Aruba levert de uitvoeringsinformatie vaak te laat aan. Zo kwam het verslag over het eerste kwartaal van 2024 in de tweede helft van 2024 beschikbaar en dat over het derde kwartaal van 2024 pas in januari 2025. Het CAft benadrukte dat actuele cijfers cruciaal zijn voor besluitvorming van de Staten. Het gebrek aan actuele cijfers belemmert namelijk een actueel inzicht in de financiële situatie van het land en is indicatief voor de staat van het financieel beheer. Het verder versterken en waarborgen van het financieel beheer dient de hoogste prioriteit te krijgen in de komende periode.

Belastingen

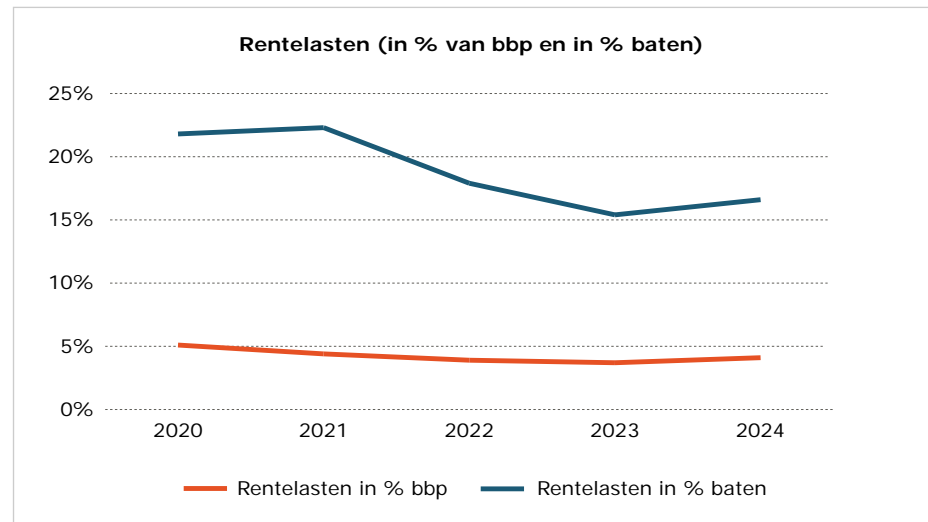
Dankzij sterke economische groei, belastingwijzigingen en strengere handhaving stegen de inkomsten in de tweede helft van 2024 fors. De inkomsten zijn in 2024 met circa AWG 150 miljoen gestegen ten opzichte van 2023. Het CAft adviseerde Aruba om de extra inkomsten te gebruiken voor het verduurzamen van de overheidsfinanciën en het weerbaarder maken van de economie.

Zorg en sociale lasten

De fondsen voor de zorg en sociale zekerheid verwachten in 2024 forse overschotten, vooral door hogere premie-inkomsten. Het CAft adviseerde om deze overschotten te gebruiken voor schuldaflossing, rekening houdend met de wettelijke reserveverplichtingen van de sociale fondsen. Met de verwachte overschotten kan Aruba namelijk minimaal AWG 100 miljoen extra aflossen. Aflossen zorgt ervoor dat Aruba snel richting het schuldanker van 50 procent van het bbp kan bewegen, zodat toekomstige schokken kunnen worden opgevangen. Daarnaast verlaagt aflossen de rentedruk. In 2024 ging namelijk 17 procent van de begroting op aan rentelasten.

Bron: IMF, vierde uitvoeringsrapportages 2020-2023 en tweede begrotingswijziging 2024 van Aruba.

Bron: IMF, vierde uitvoeringsrapportages 2020-2023, tweede begrotingswijziging 2024 van Aruba.

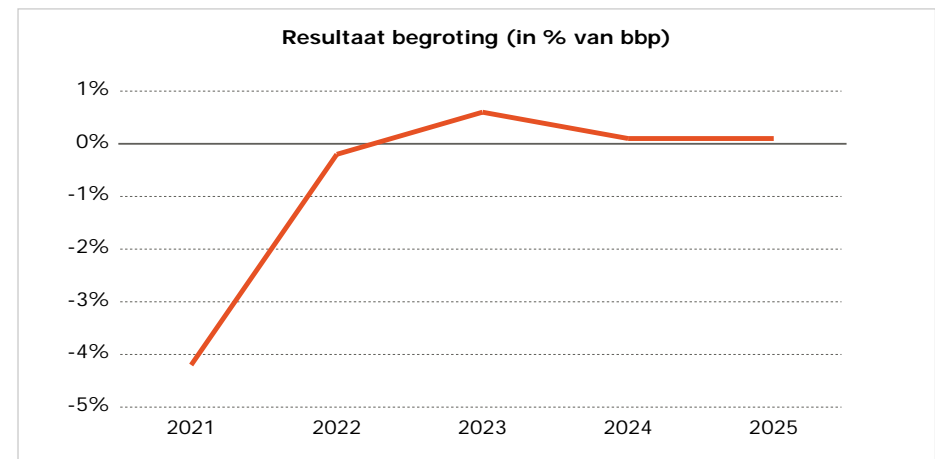

Begrotingsuitvoering en financieel beheer

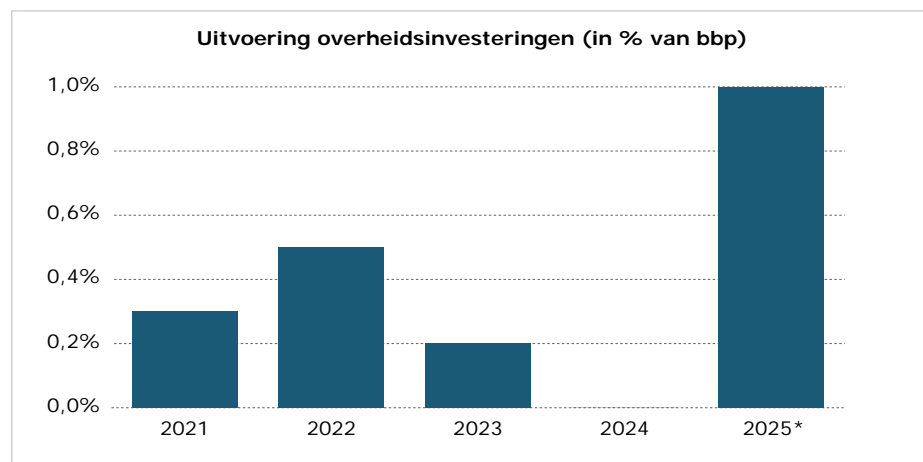
Sint Maarten stelde de begroting 2024 op advies van het Cft bij en voorkwam een begrotingstekort. Het Cft verzocht Sint Maarten procesafspraken te maken om wijzigingen van de begroting tijdig vast te stellen. Het land stelt de begrotingswijzigingen doorgaans pas tegen het einde van het jaar vast. Hierdoor verliest het instrument zijn waarde.

Op 29 september 2024 adviseerde het Cft bij de ontwerpbegroting 2025. Het Cft achtte de begrote baten onzeker, en verzocht Sint Maarten de begroting aan te passen. Positief is dat Sint Maarten zich opnieuw inzet om de lasten te beheersen en zo een tekort op de begroting aan het eind van het jaar te voorkomen.

Bron: IMF, (concept) jaarrekeningen 2021-2022, vierde uitvoeringsrapportage 2023, vastgestelde begrotingswijziging 2024 en ontwerpbegroting 2025 van Sint Maarten.

Sint Maarten loopt achter met de uitvoering van investeringsprojecten. In 2023 en 2024 wilde Sint Maarten in totaal ANG 280 miljoen investeren. Eind september 2024 investeerde het land slechts ANG 29 miljoen. Hiervan heeft ANG 27 miljoen betrekking op een overdracht voor de uitbreiding van het rioleringsnetwerk. Dit project is nog niet afgerond. Het Cft maakt zich al langere tijd zorgen over het investeringsniveau op Sint Maarten.

Bron: IMF, (concept) jaarrekeningen 2021-2022, vierde uitvoeringsrapportage 2023, derde uitvoeringsrapportage 2024 van Sint Maarten.

* 2025 is een begroot bedrag.

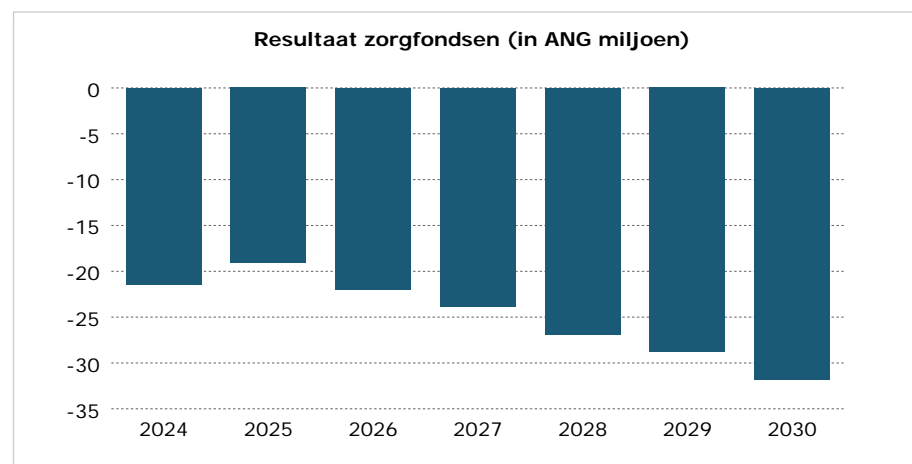
Belastingen

Het Cft maakt zich al enige tijd zorgen over de achterblijvende belastinginkomsten van Sint Maarten. Dit wordt veroorzaakt door een verouderd belastingstelsel en problemen in de uitvoering bij de Belastingdienst. Het land heeft hierdoor beperkte eigen middelen voor belangrijke publieke uitgaven en investeringen en is genoodzaakt de lasten te beheersen om daarmee een begrotingstekort te voorkomen. Sint Maarten voert daarmee onvoldoende duurzaam houdbare overheidsfinanciën. Eind september 2024 lag

de realisatie van de belastingbaten in lijn met de begroting. Het Cft constateert per belastingsoort echter grote verschillen tussen de begroting en realisatie. Om een goede begroting op te kunnen stellen, is het essentieel dat het land beter inzicht krijgt in de ontwikkeling van de belastingbaten.

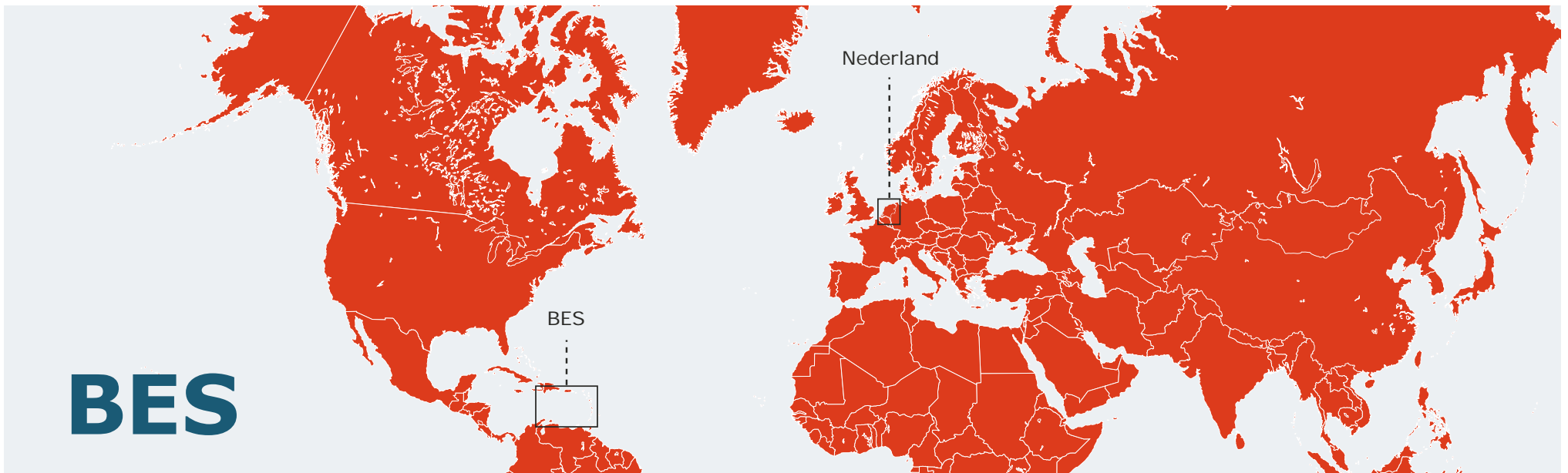
Zorg en sociale lasten

Eind 2023 bedroeg het cumulatieve tekort van de zorgfondsen ANG 418 miljoen. Het Uitvoeringsorgaan Sociale en Ziektekosten Verzekeringen (SZV) verwacht voor de periode 2024-2030 een aanvullend tekort van ANG 174 miljoen. De tekorten bij de zorgfondsen worden gefinancierd met leningen vanuit het Algemene Ouderdomsverzekeringsfonds. Dit leidt tot een aanzienlijke afname van de reserves in dit fonds. Het Cft dringt daarom al geruime tijd aan op het doorvoeren van hervormingen in de zorg en sociale zekerheid. In de tweede helft van 2024 boekte Sint Maarten weinig vooruitgang op dit vlak.

Bron: begroting 2024 van de SZV.

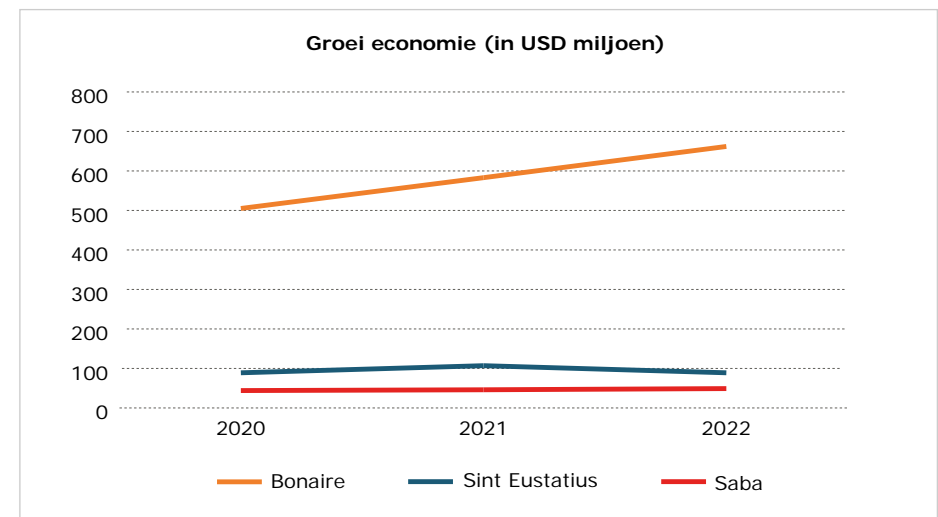

Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba is de totale begroting sinds 2022 flink gegroeid. Dit komt deels door de opvolging van aanbevelingen uit het rapport van het onderzoek naar eilandelijke taken en middelen in het Caribisch Nederland van IdeeVersa. Op basis van dit rapport heeft het Nederlandse kabinet namelijk besloten om de jaarlijkse vaste uitkering (de vrije uitkering) aan de eilanden te verhogen. Het idee hierachter is dat investeringen in de bestuursorganisaties, onder meer in de personele organisatie van de eilanden, leiden tot structurele verbeteringen in de uitoefening van maatschappelijke taken op de BES-eilanden. Op Bonaire zijn de inkomsten uit lokale belastingen sinds 2020 sterk gestegen, vooral door de invoering van een eenmalige toeristenbelasting bij aankomst.

De sterke bevolkingsgroei en de toename van het toerisme zorgen voor een stevige economische groei op Bonaire. Deze economische groeifactoren ontbreken op Sint Eustatius en Saba. De bevolking op beide eilanden groeit niet en daalt zelfs in sommige jaren en het toerisme is nog niet hersteld tot het niveau van voor de coronapandemie. Daarnaast ondervond Sint Eustatius de gevolgen van de problemen bij olieopslagbedrijf GTI STATIA die leidden tot

een verdere economische krimp op het eiland tot en met 2022. Voor 2023 en 2024 zijn geen economische groeicijfers bekend.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Bonaire

De begroting is sinds 2019 verdubbeld in omvang. Bonaire heeft in 2024 zijn baten flink zien toenemen. Daardoor ontstond er ruimte op de begroting om de lasten te laten stijgen. Bonaire kampte het tweede halfjaar van 2024 echter met problemen bij de uitvoering van het beleid. Deze problemen werden met name veroorzaakt door gebrek aan uitvoeringskracht. Hierdoor werden projecten waar financiële middelen beschikbaar voor waren gesteld niet, of later, uitgevoerd. Dit zorgde voor onderuitputting van de begroting. Het overschot dat hierdoor ontstond, bedroeg aan het einde van het derde kwartaal USD 31,3 miljoen. Met dit overschot heeft Bonaire het tekort van 2023 gecompenseerd. Ook heeft Bonaire op advies van het Cft USD 1,7 miljoen aan haar reserves toegevoegd om de financiële buffer te versterken. Een deel van de onderuitputting is overigens ontstaan door de late verzending van de oktobercirculaire door BZK. Hierdoor was het voor Bonaire niet mogelijk om deze aanvullingen te verwerken in een begrotingswijziging en in te zetten in 2024. Uiteindelijk heeft Bonaire de onderuitputting via bestemmingsreserves doorgeschoven naar 2025.

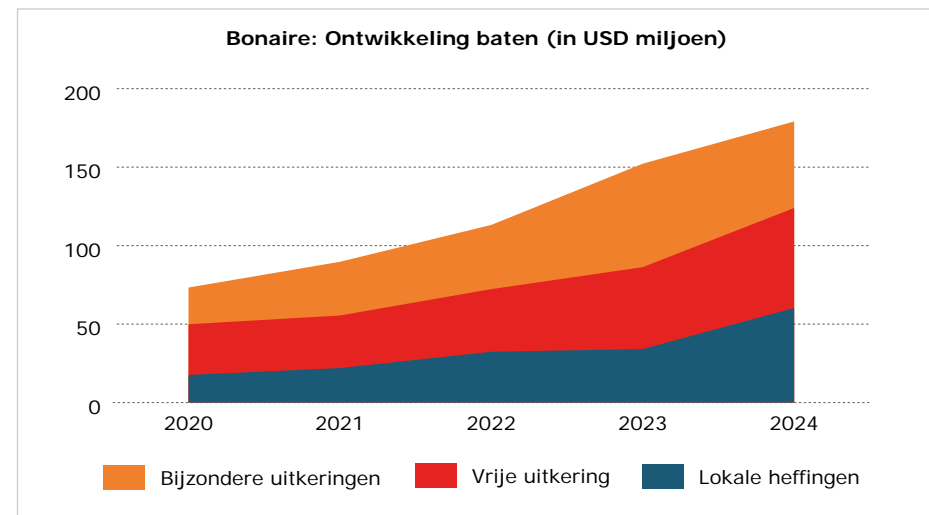
De begroting voor 2025 werd op tijd vastgesteld en is in evenwicht. Voor de jaren 2026-2028 worden overschotten verwacht. Bonaire heeft de meeste aanbevelingen van het Cft in de begroting verwerkt en in 2024 de financiële rapportage incidenteel verbeterd. Een groot deel van de onderuitputting is bestemd voor specifieke doelen en kan niet vrij worden besteed. De omvang

van de bestemmingsreserves is sinds 2022 verdubbeld. Daarom adviseert het Cft Bonaire om binnen twee jaar een plan te maken om de financiële buffer, de algemene reserve, te versterken.

Bonaire is voornemens om zelf de lokale belastingen te gaan innen. Het Cft adviseert Bonaire om deze extra taak voorlopig niet uit te voeren vanwege de personeelstekorten. Het risico bestaat dat het openbaar lichaam hierdoor minder belastingen int dan nu door de Belastingdienst Caribisch Nederland.

Financieel beheer

Het Cft plaatste meermaals kanttekeningen bij de kwaliteit van het financieel beheer op Bonaire. Begrotingsstukken bleken vaak incompleet en niet actueel. Op verzoek van het Cft verbeterde Bonaire de informatiewaarde van de uitvoeringsrapportages door de ontwikkeling van de kostensoorten, zoals personeelslasten en goederen en diensten, inzichtelijk te maken. Desalniettemin bleef het in 2024 voor het Cft lastig om te beoordelen of de begroting aan de normen uit de Wet FinBES voldoet. Het meest recente begrotingsstuk over 2024 laat een verdere verslechtering van de kwaliteit zien.

Bron: jaarrekening 2023, uitvoeringsrapportages 2024, begrotingswijzigingen 2024 en de begroting 2025 van Bonaire.

Sint Eustatius

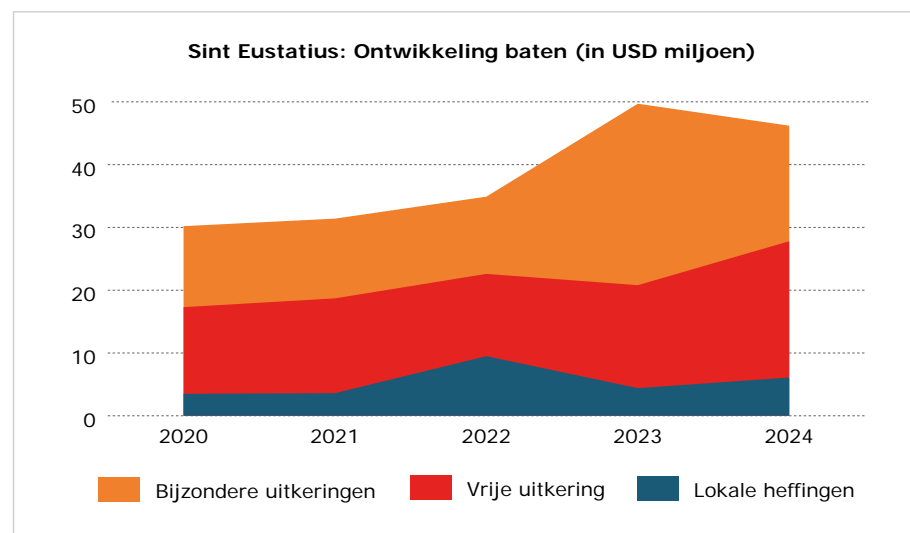
De totale begroting van Sint Eustatius is in 2024 gedaald ten opzichte van 2023. Toch laat ook de begroting van Sint Eustatius een stijgende lijn zien in vergelijking met 2020. Sint Eustatius zag in 2024 zijn totale baten dalen, ondanks een stijging van de vrije uitkering en van de lokale heffingen. Hierdoor zijn ook de lasten in de begroting 2024 naar beneden bijgesteld.

Sint Eustatius kampte in de tweede helft van 2024 net als Bonaire met een gebrek aan uitvoeringskracht. Hierdoor werden, ondanks de daling van begrote lasten, niet alle projecten uitgevoerd waarvoor middelen beschikbaar waren gesteld. Mede hierdoor, alsook door een eenmalige verhoging van de vrije uitkering, sloot het eiland het derde kwartaal af met een voorlopig overschot van USD 6,9 miljoen.

De begroting voor 2025 werd op tijd vastgesteld met een verwacht overschot van USD 1,9 miljoen. Voor de komende jaren zijn er veel onzekerheden, zowel aan de baten als aan de lastenzijde. Het Cft adviseert Sint Eustatius om deze risico's, waaronder de afhankelijkheid van inkomsten uit de zeehaven te adresseren in de meerjarenbegroting.

Financieel beheer

Het Cft uitte in de tweede helft van 2024 ook zijn zorgen over het financieel beheer op Sint Eustatius, ondanks dat de tijdigheid van de indiening van de begrotingsstukken is verbeterd ten opzichte van eerdere jaren. De personeelsproblemen bij de afdeling financiën leidden tot verslechtering van de kwaliteit van de begrotingstukken. Omdat het openbaar lichaam in het vierde kwartaal van 2024 beperkt inzicht gaf in de inkomsten en uitgaven uit bijzondere uitkeringen, was het voor het Cft onmogelijk om een volledig beeld van de financiële situatie te verkrijgen. Ook waren de begrotingstukken onvolledig. Hierdoor kon het Cft niet vaststellen of de begroting op lange termijn aan de normen uit de Wet FinBES voldoet. Sint Eustatius is door het Cft verzocht om de kwaliteit van haar begrotingsproducten zo spoedig mogelijk te verbeteren. Daarnaast is het Openbaar Lichaam Sint Eustatius door het Cft verzocht aan te geven hoe het toewerkt naar het verkrijgen van een goedkeurende accountantsverklaring.

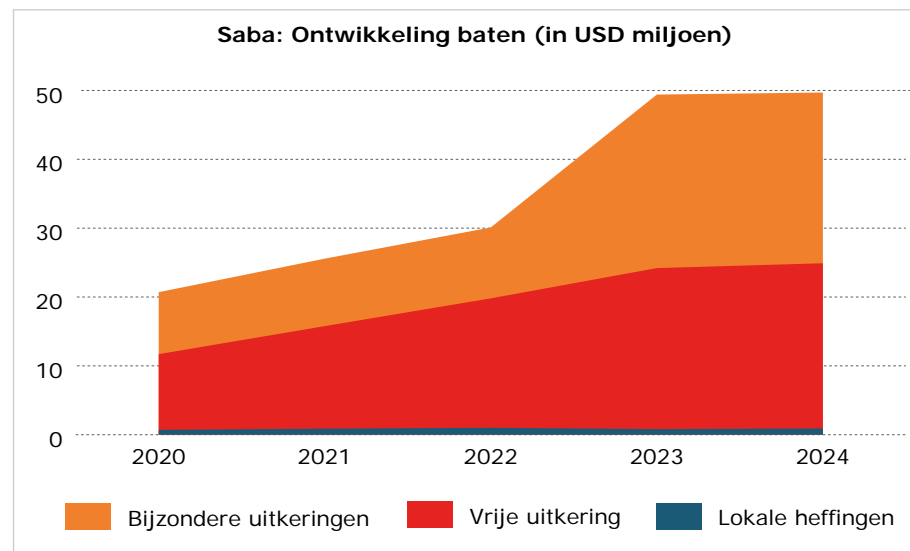
Bron: jaarrekening 2023, uitvoeringsrapportages 2024, begrotingswijzigingen 2024 en de begroting 2025 van Sint Eustatius.

Saba

De afgelopen jaren is de totale begroting van Saba fors gegroeid, mede door een hogere vrije uitkering en een toename van bijzondere uitkeringen. In de eerste helft van 2024 realiseerde Saba een voorlopig begrotingsevenwicht. Ook verwacht Saba voor de periode 2025-2028 dat de begroting in evenwicht is. Ook hier heeft de verhoging van de vrije uitkering een positief effect op de ontwikkeling van de baten en het resultaat.

Bron: jaarrekening 2023, uitvoeringsrapportages 2024, begrotingswijzigingen 2024 en de begroting 2025 van Saba.

Financieel beheer

Gedurende het jaar is de kwaliteit van de begrotingsstukken verbeterd. Zo zijn in lijn met het advies van het Cft de bijzondere uitkeringen in de begroting opgenomen, waardoor deze een realistischer beeld geeft van de financiële situatie van het openbaar lichaam. Saba maakt daarbij duidelijk onderscheid tussen reguliere inkomsten en uitgaven en uit bijzondere uitkeringen. Het Cft ziet dit als een positieve ontwikkeling, maar gaf ook nog enkele verbeterpunten mee bij de begrotingsstukken. Zo is een eenmalige extra vrije uitkering, zoals aangekondigd in de oktobercirculaire, niet in de begroting verwerkt. Ook is het Cft van mening dat de begroting meer inzicht had kunnen bieden in de financiële ontwikkelingen op lange termijn, omdat er geen volledig overzicht is opgenomen van bijzondere uitkeringen en de personeelskosten over meerdere jaren. Tot slot ontbreekt een overzicht van inkomsten en uitgaven per kostensoort.

Bijlagen

03

Bijlage 1

Taken, werkzaamheden en samenstelling van de colleges

Geschiedenis

De Nederlandse Antillen hadden jarenlang substantiële en structurele problemen op het terrein van overheidsfinanciën. De begrotingen waren onvoldoende betrouwbaar en realistisch, jaarrekeningen werden te laat opgesteld, de controles door de externe accountants liepen achter en de schuldposities van de eilanden waren problematisch. Op 10 oktober 2010 zijn de Nederlandse Antillen ontmanteld en zijn nieuwe staatkundige verhoudingen in werking getreden. Curaçao en Sint Maarten werden autonome landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Bonaire, Sint Eustatius en Saba werden bijzondere gemeenten van Nederland.

Afgesproken werd dat Nederland een groot deel van de schulden van de Nederlandse Antillen (totaal ca. ANG 3,8 miljard) zou overnemen en dat de eilanden tot structurele verbetering van de overheidsfinanciën zou komen. Daarbij werd overeengekomen dat er onafhankelijk financieel toezicht op de begrotingen van de (ei)landen zou worden ingericht. Het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) en het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft BES) werden daartoe ingesteld.

Aruba is sinds 1986 een autonoom land binnen het Koninkrijk. Toen de overheidsschuld in 2015 toenam tot ruim AWG 4 miljard, is ook voor Aruba onafhankelijk financieel toezicht ingesteld. Op 2 september 2015 werd het toezicht op de overheidsfinanciën van Aruba wettelijk toebedeeld aan de RMR. Het CAft voert dit toezicht uit.

Taken colleges

De Colleges financieel toezicht (Cft) hebben als doel om samen met de besturen van Aruba, Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba gezonde overheidsfinanciën te realiseren. Gedurende de jaarlijkse cyclus van begroten,

uitvoering en verantwoording houden de colleges toezicht op de naleving van de afgesproken normen en volgen ze de verbetering van het financieel beheer. De wettelijke basis voor de colleges wordt gevormd door de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft), de Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht (LAft) en de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBES).

Curaçao, Aruba en Sint Maarten

De colleges kunnen op verzoek van de landen adviseren bij de ontwerpbegroting. De vastgestelde begroting moet verplicht voor advies worden voorgelegd aan de colleges. Gedurende het jaar wordt de uitvoering van de begroting gevolgd aan de hand van uitvoeringsrapportages. Na afloop van het begrotingsjaar adviseert het college bij de jaarrekening. Als niet wordt voldaan aan de normen uit de wet, kan dit uiteindelijk leiden tot een advies aan de RMR tot het geven van een aanwijzing aan het desbetreffende bestuur om actie te ondernemen. De colleges kunnen de landen en de RMR gevraagd en ongevraagd adviseren.

Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Het college adviseert bij de ontwerpbegroting, waarbij het aanbevelingen kan doen tot aanpassing van de begroting. Ook over wijzigingen van de begroting moet het Cft door de openbare lichamen in de gelegenheid worden gesteld advies uit te brengen. Ook adviseert het college bij de uitvoeringsrapportages en jaarrekeningen. Het college kan te alle tijde een onderzoek instellen naar het beheer en de inrichting van de financiële organisatie en daarover afspraken maken met de bestuurscolleges. De minister van BZK kan zo nodig een aanwijzing geven.

Bijlage 1

Taken, werkzaamheden en samenstelling van de colleges

Samenstelling colleges

De uitvoering van het financieel toezicht is belegd bij de drie colleges. Ieder college bestaat uit een voorzitter en leden. Zij worden benoemd door de RMR. De colleges worden ondersteund door een gemeenschappelijk secretariaat, met kantoren op Curaçao, Sint Maarten en Aruba. De colleges waren in de periode waarop deze rapportage betrekking heeft als volgt samengesteld:

Cft

- Drs. L.M.C. (Lidewijde) Ongering – Lid op voordracht van het Koninkrijk, tevens voorzitter
- Drs. J.F. (Hans) Hoogervorst – Lid op voordracht van Nederland
- J.E. (Elizabeth) de Cuba Msc RA – Lid op voordracht van Curaçao
- J.A. (Julisa) Frans MSc – Lid op voordracht van Sint Maarten

CAft

- Drs. L.M.C. (Lidewijde) Ongering – Lid op voordracht van het Koninkrijk, tevens voorzitter
- Drs. J.F. (Hans) Hoogervorst - Lid op voordracht van Nederland
- Drs. M. (Marion) Agunbero – Lid op voordracht van Aruba

Tot 1 augustus 2024 was mevrouw Dr. Mr. H.A. (Hellen) van der Wal lid op voordracht van Aruba.

Cft BES

- Drs. L.M.C. (Lidewijde) Ongering – Lid op voordracht van het Koninkrijk, tevens voorzitter
- Drs. J.F. (Hans) Hoogervorst – Lid op voordracht van Nederland
- Mr. Dr. G.A.E. (Glenn) Thodé – Lid op voordracht van Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Lidewijde Ongering

Marion Agunbero

Hans Hoogervorst

Elizabeth de Cuba

Julisa Frans

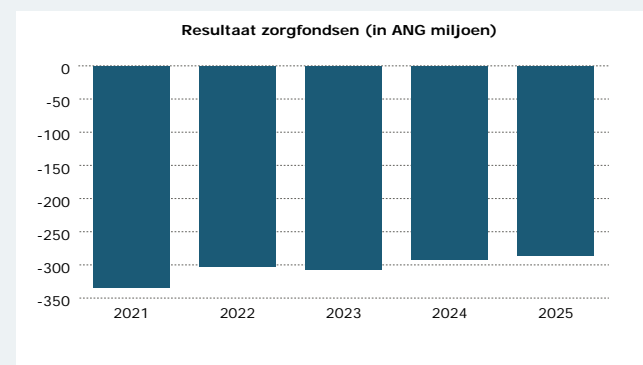
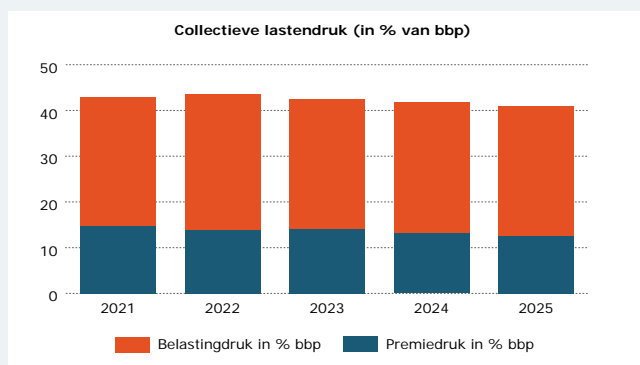
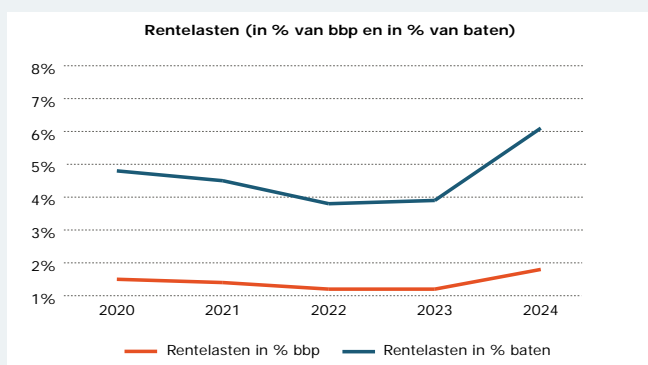
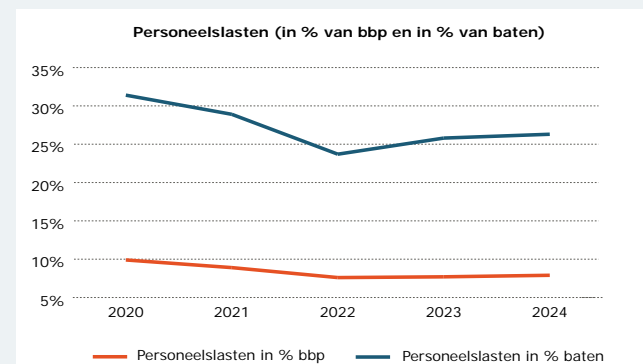
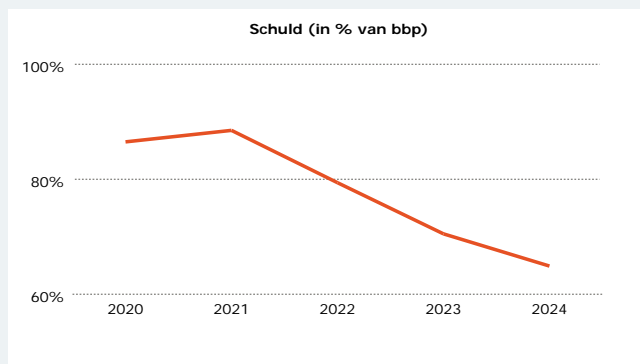
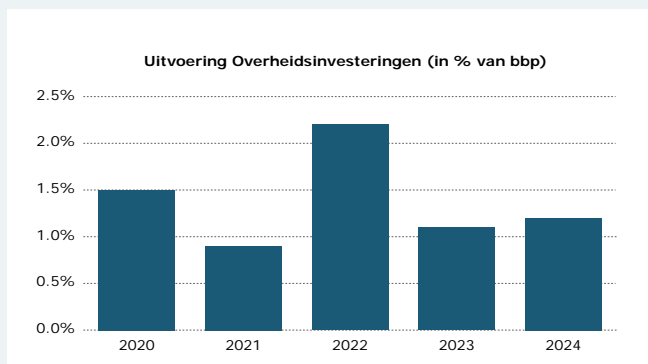
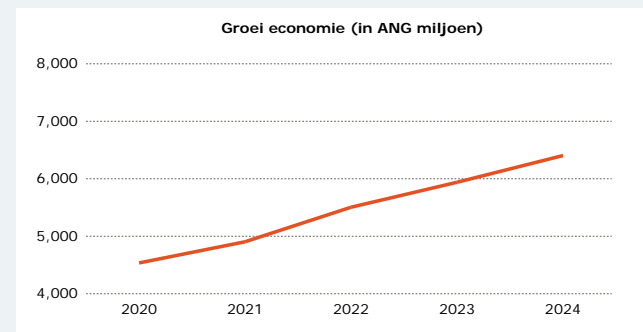
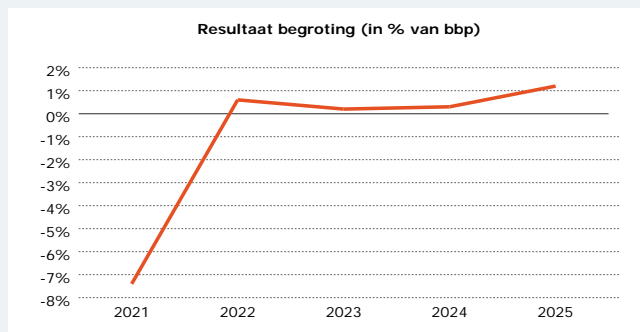

Glenn Thodé

Bijlage 2

Werkzaamheden in beeld – Factsheet Curaçao

- Inwoners: 155.826 (2023)
- 65plussers: 24.7% (2023)
- Werkloosheidspercentage: 6.9% (2024)
- Inflatie (12 maands gemiddelde): 3.2% (2024)

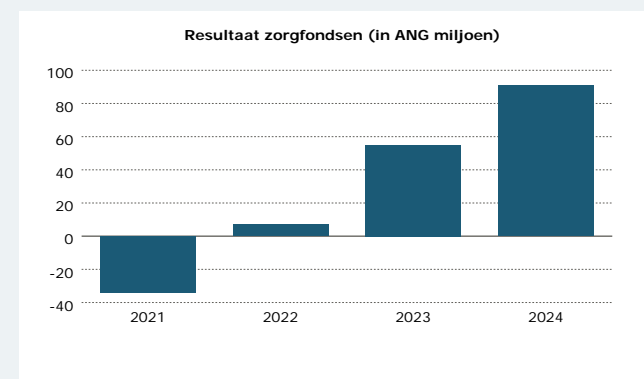
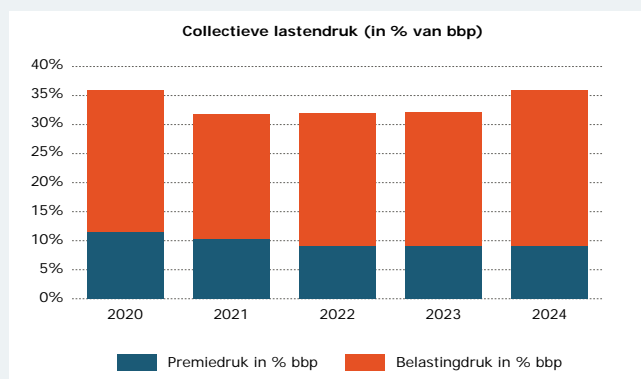
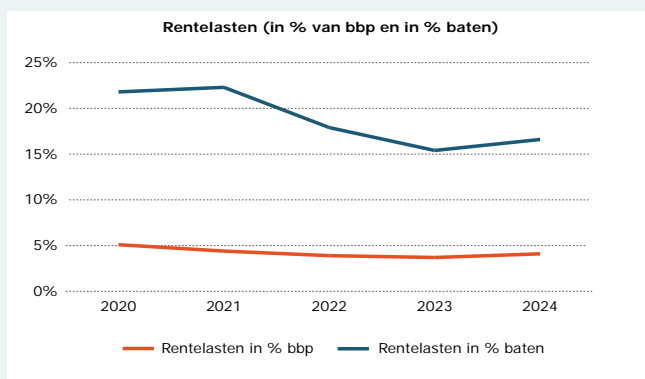
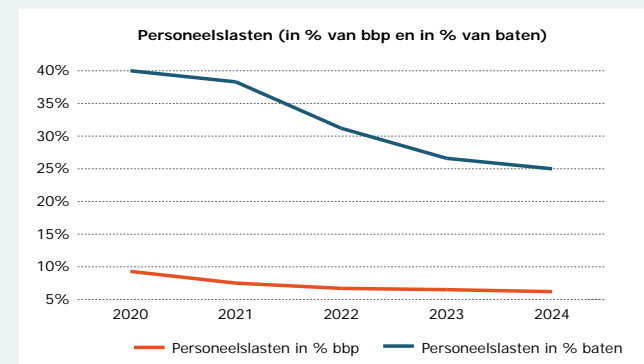
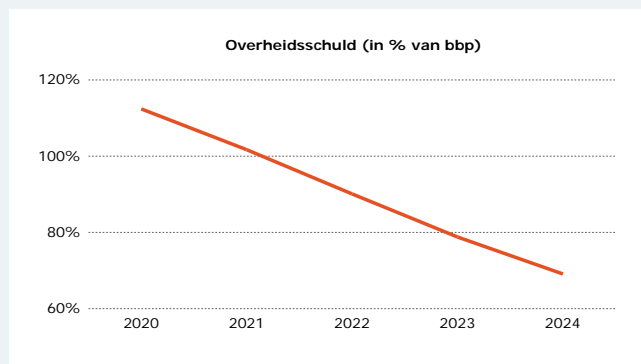
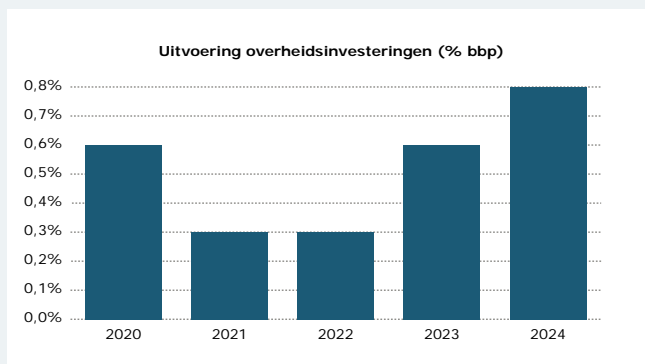
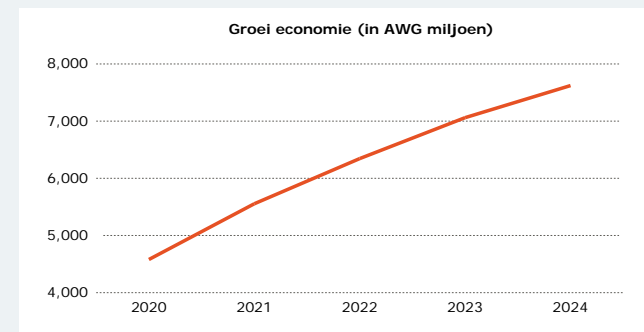
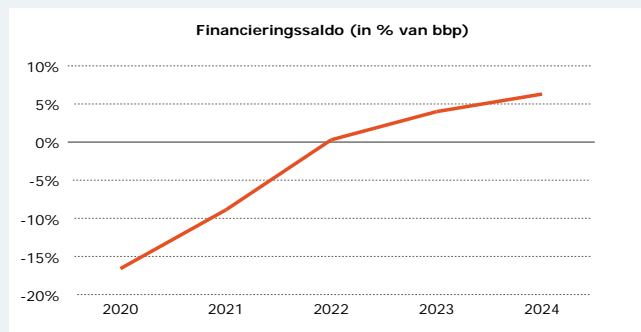

Bron: Bron: Conceptjaarrekeningen 2020-2023, ontwerpbegrotingswijziging 2024, ontwerpbegroting 2025 van Curaçao; jaarrekeningen 2020-2023, begroting 2024 van de SVB; CBS census 2024; Kingdom of the Netherlands-Curaçao and Sint Maarten: 2024 Article IV Consultation Discussions-Press Release and Staff Report", IMF Staff Country Reports 2024, 296 (2024).

Bijlage 2

Werkzaamheden in beeld – Factsheet Aruba

- Inwoners: 108.027 (2024)
- 65plussers: 19% (2024)
- Werkloosheidspercentage: 4% (2024)
- Inflatie (12 maands gemiddelde): 2.3% (2024)

Bron: IMF, World Economic Outlook, oktober 2024, vierde uitvoeringsrapportages 2019-2023 en de tweede BW 2024 van Aruba.

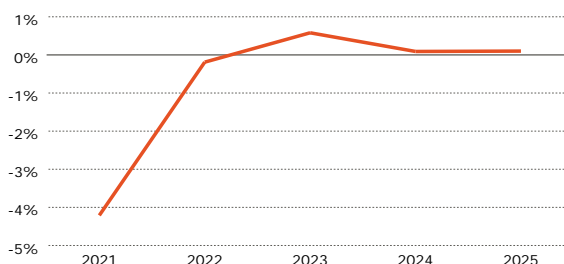

Bijlage 2

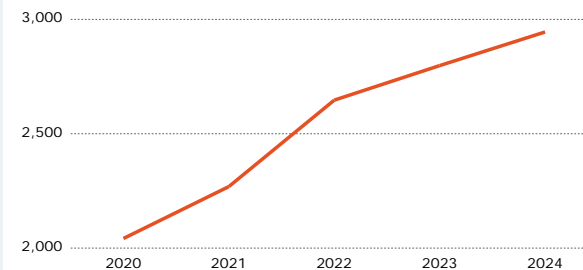
Werkzaamheden in beeld – Factsheet Sint Maarten

- Inwoners: 42.938 (2023)
- 65plussers: 7.9% (2018)
- Werkloosheidspercentage: 8.5% (2024)
- Inflatie (12 maanden gemiddelde): 2.5% (2024)

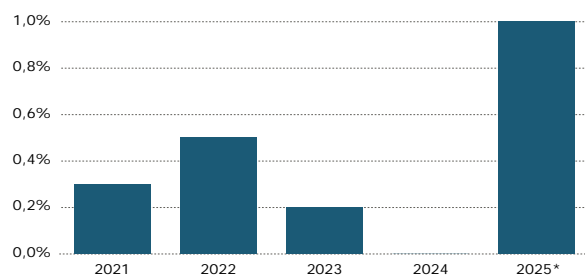
Resultaat begroting (in % van bbp)

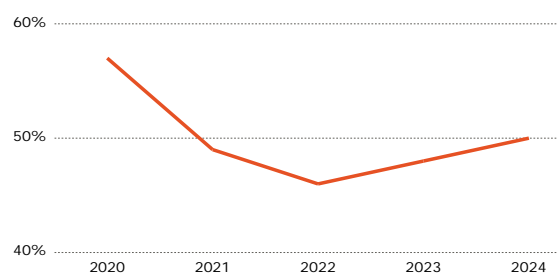
Groei economie (in AWG miljoen)

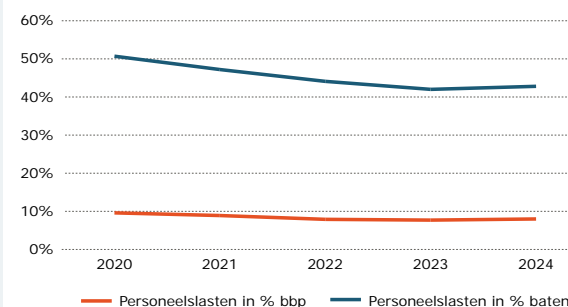
Uitvoering overheidsinvesteringen (in % van bbp)

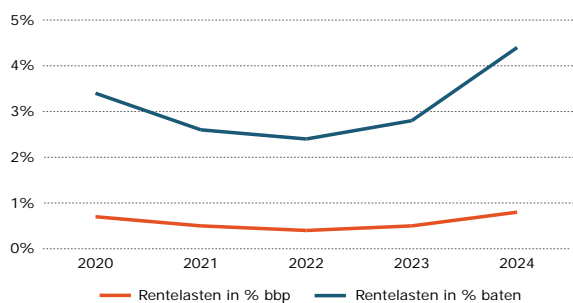
Overheidsschuld (in % van bbp)

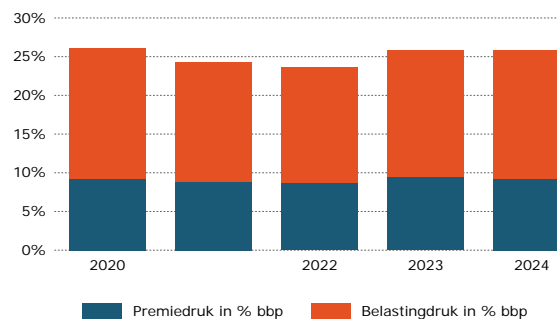
Personeelslasten (in % van bbp en in % van baten)

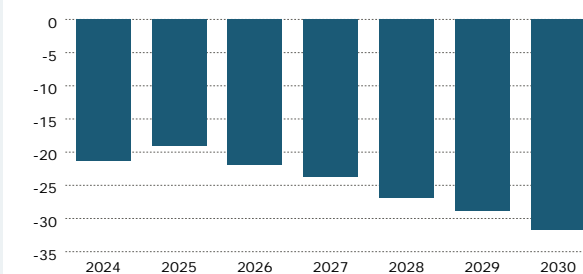
Rentelasten (in % van bbp en in % baten)

Collectieve lastendruk (in % van bbp)

Resultaat zorgfondsen (in ANG miljoen)

Bron: Derde uitvoeringsrapportage 2024, jaarrekeningen 2020-2021, (concept)jaarrekening 2022, vastgestelde begrotingswijziging 2024, ontwerpbegroting 2025 van Sint Maarten; jaarrekeningen 2020-2023, begroting 2024 van de SZV; Kingdom of the Netherlands-Curaçao and Sint Maarten: 2024 Article IV Consultation Discussions-Press Release and Staff Report”, IMF Staff Country Reports 2024, 296 (2024). *Grafiek 'Uitvoering overheidsinvesteringen': 2025 is een begroot bedrag.

Bijlage 2

Werkzaamheden in beeld – Factsheet **BES**

Bonaire

- Inwoners: 25.133 (2024)
- Werkloosheidspercentage: 3% (2022)
- Inflatie (12 maands gemiddelde): 1.8% (2024)

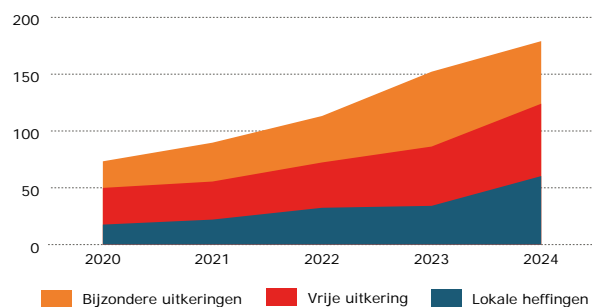
Sint Eustatius

- Inwoners: 3.204 (2024)
- Werkloosheidspercentage: 3.9% (2022)
- Inflatie (12 maands gemiddelde): 3.4% (2024)

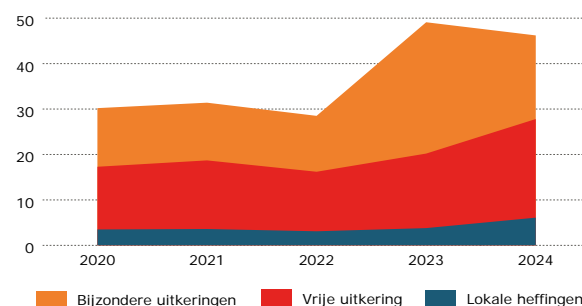
Saba

- Inwoners: 2.060 (2024)
- Werkloosheidspercentage: 2.5% (2022)
- Inflatie (12 maands gemiddelde): 2.7% (2024)

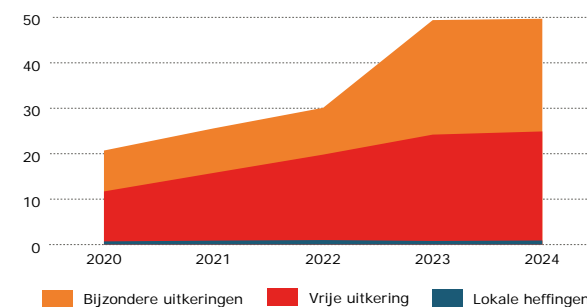
Bonaire: Ontwikkeling baten (in USD miljoen)

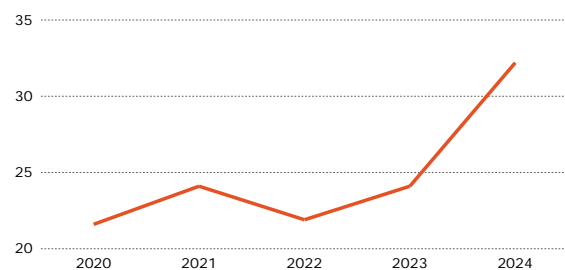
Sint Eustatius: Ontwikkeling baten (in USD miljoen)

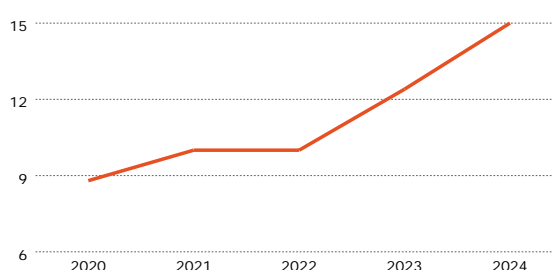
Saba: Ontwikkeling baten (in USD miljoen)

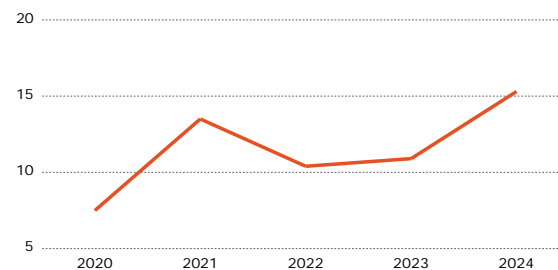
Bonaire: Ontwikkeling personeelslasten (in USD miljoen)

Sint Eustatius: Ontwikkeling personeelslasten (in USD miljoen)

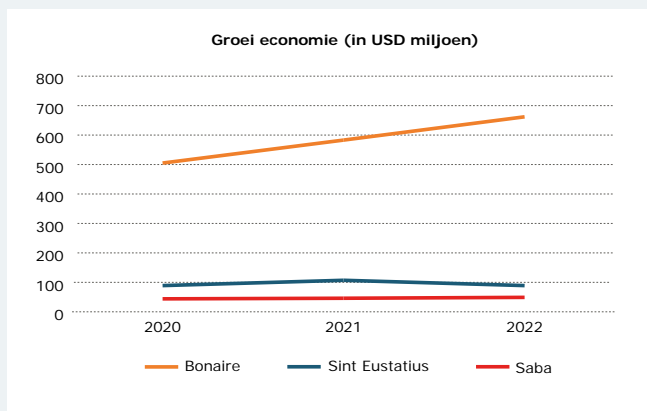
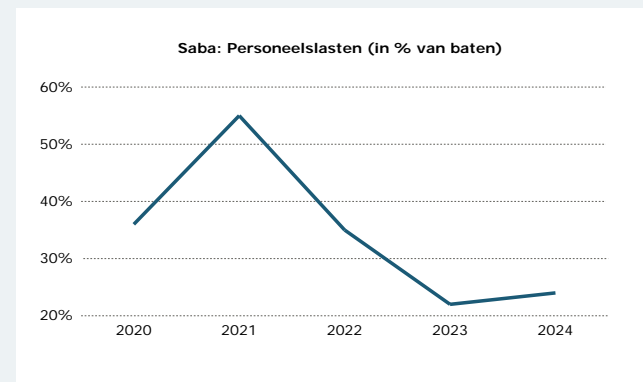
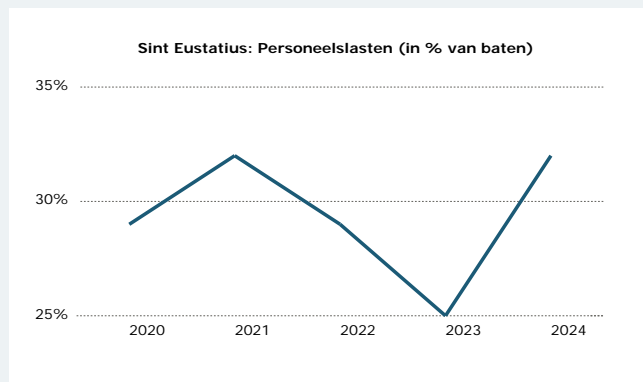
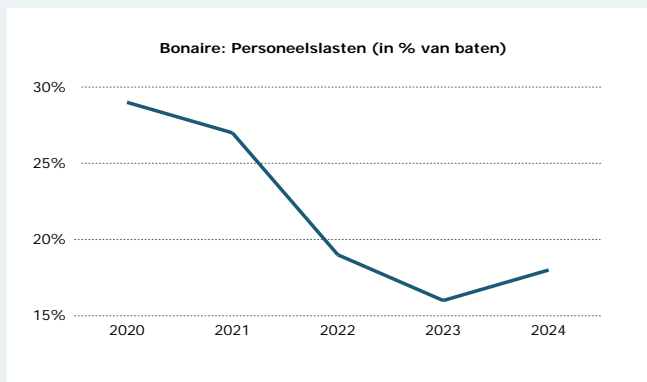

Saba: Ontwikkeling personeelslasten (in USD miljoen)

Bijlage 2

Werkzaamheden in beeld – Factsheet **BES**

Bron: De grafieken 'Ontwikkeling baten', 'ontwikkeling personeelslasten' en 'personeelslasten (in % van baten)' zijn afkomstig uit de begrotingstukken van de openbare lichamen inclusief de jaarrekening 2023, de uitvoeringsrapportages, begroting 2025 en begrotingswijzigingen over 2024. De grafiek 'Groei economie' is gebaseerd op cijfers van het CBS. De inwoner, werkloosheid en inflatiecijfers zijn eveneens afkomstig van het CBS. De cijfers voor de economische groei voor 2023 en 2024 zijn nog niet bekend.

Samenhang van de grafieken:

Door de forse stijging van de totale baten, laten de personeelskosten als percentage van de baten een daling zien op Bonaire en Saba, ondanks dat ook daar de personeelskosten in nominale zin flink zijn gestegen.

Bijlage 3

Afkortingenlijst

ANG	Antilliaanse Gulden
AOV	Algemene Ouderdomsverzekering
AWG	Arubaanse Florin
AZV	Algemene Ziektekosten Verzekering
BES	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
Bbp	Bruto binnenlands product
BZK	Minister/Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAft	College Aruba financieel toezicht
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
Cft	College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten
Cft BES	College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba
CMC	Curaçao Medical Center
LAft	Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht
Rft	Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten
RMR	Rijksministerraad
SVb	Sociale Verzekeringsbank
SZV	Uitvoeringsorgaan Sociale en Ziektekosten Verzekeringen
UR	Uitvoeringsrapportage
USD	Amerikaanse dollar
Wet FinBES	Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Bijlage 4

Overzicht adviezen en reacties tweede halfjaar van 2024

Juli

SAB	Overleg met het Cft d.d. 18 juni 2024
SXM	Overleg met het Cft d.d. 20 juni 2024
BZK	Reactie Cft eindrapport beleidsdoorlichting artikel 5
SXM	Advies ontwerpbegrotingswijziging 2024
RMR	Bericht op basis van artikel 13 lid 1 van de Rft
CUR	Zorgen Cft bij uitvoering Roadmap
BON	Overleg College met bestuurscollege
BON	Besloten overleg College met eilandsraad
AUA	Advies bij de vastgestelde begrotingswijziging 2024
BON	Advies bij de jaarrekening 2023
BZK	Financieel toezicht
EUX	Advies bij de jaarrekening 2023
SAB	Advies bij de jaarrekening 2023

Augustus

BON	Vervreemding 4-G-1367
CUR	Advies bij de ontwerpbegroting 2025
EUX	Reactie tweede uitvoeringsrapportage en advies tweede ontwerpbegrotingswijziging 2024
SAB	Reactie tweede uitvoeringsrapportage en advies tweede ontwerpbegrotingswijziging 2024
BON	Reactie tweede uitvoeringsrapportage en advies tweede ontwerpbegrotingswijziging 2024
CUR	Overleg Cft met Raad van Ministers
AUA	Overleg CAft met Ministerraad
EUX	Advies bij de ontwerpbegroting 2025
SAB	Advies bij de ontwerpbegroting 2025
CUR	Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2024
AUA	Reactie op de eerste uitvoeringsrapportage 2024

September

BZK	Reactie Cft op evaluatie Rft 2024
SXM	Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2024
BON	Advies bij de ontwerpbegroting 2025
SXM	Advies bij de ontwerpbegroting 2025

Oktober

BON	Overleg met het Cft d.d. 9 september 2024
CUR	Overleg met het Cft d.d. 11 september 2024
AUA	Overleg met het CAft d.d. 13 september 2024
AUA	Advies bij de tweede ontwerpbegrotingswijziging en Najaarsnota 2024
BON	Advies bij amendering van de ontwerpbegroting 2025
EUX	Advies bij de amendering van de ontwerpbegroting 2025 Sint Eustatius

November

SAB	Reactie derde uitvoeringsrapportage en advies derde ontwerpbegrotingswijziging 2024
SXM	Advies bij de vastgestelde begrotingswijziging 2024
EUX	Reactie derde uitvoeringsrapportage en advies derde ontwerpbegrotingswijziging 2024
BZK	Informatievoorziening financieel- en begrotingsbeheer Caribisch Nederland 2021-2023
AUA	Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2024
CUR	Reactie op de derde uitvoeringsrapportage 2024
SAB	Advies bij besluit tot vierde wijziging van de begroting 2024
BON	Reactie op de derde uitvoeringsrapportage 2024

December

SXM	Overleg met Cft d.d. 21 november 2024
EUX	Overleg met Cft d.d. 18 november 2024
BON	Advies derde ontwerpbegrotingswijziging 2024
BZK	Renteloze lening BZK aan Sint Eustatius
EUX	Vervreemding sociale huurwoningen
SXM	Reactie op de derde uitvoeringsrapportage 2024

Adres kantoor Curaçao

De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999) 4619081

Adres kantoor Sint Maarten

Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba

L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

E-mail: info@cft.cw
Internet: www.cft.cw